

Plzeňský skladatel a klavírista Eduard Spáčil

JIŘÍ BEZDĚK – TOMÁŠ KUHN

1 Karel Horký (1909–1988).

2 Bohuslav Řehoř (nar. 1938).

3 Viz dále Jaroslav Fiala. „Uspěl jako virtuos i tvůrce: představujeme členy Západočeského hudebního centra [Eduard Spáčil]“. *Plzeňský deník*. 2004, roč. 13, č. 264, s. 27.

4 Přestože v překladu zní název „Malé concertino“ (příčemž termín „concertino“ již je zdvojnásobnou „koncertu“), analyzované dílo trvá 17 minut. Připomeňme ze Spáčilovy tvorby ještě jednu skladbu podobného názvu – *Quartettino di Pilsen* pro flétnu, klarinet, fagot a klavír (1981). Uvedená kompozice byla ve své době mezi mladými plzeňskými interprety i mezi posluchači velmi oblíbená.

Eduard Spáčil (narozen v roce 1950) je znám především jako invenční jazzový klavírista s robustním tónem i znelou technikou. Vystudoval konzervatoř v Brně (klavír, skladbu u Karla Horkého¹ a Bohuslava Řehoře²) a Hudební fakultu Akademie múzických umění v Praze (klavír). Svoji uměleckou pouť z velké části spojil s významným souborem Barock Jazz Quintet, resp. Barock Jazz Quartet. Dnes provozuje jako komorní hráč především soudobou vážnou hudbu a spolupracuje s mnoha zahraničními skladateli. Na svém kontě má již velké množství premiér jejich děl.

V letech 1980–1990 se intenzivně věnoval kompozici, a to zejména elektroakustické hudbě.³ V oblasti syntezátorů a jejich využití ve všech žánrech přinesl nejenom svůj osobní vklad, ale vytvořil i několik velmi frekventovaných učebnic. Eduard Spáčil je uznávaným pedagogem plzeňské konzervatoře, kde v roce 2013 založil oddělení elektronických klávesových nástrojů, jež moderně vede.

Pro autorovu uměleckou tvorbu je typické *Concertino piccolo pro klavír, dvoje housle, violu a violoncello* z roku 1980. Spáčil je sice nazývá zdvojnásobnou, ale ve skutečnosti je to dílo časově relativně rozsáhlé.⁴ Z dnešního pohledu se zdá, že Spáčil v názvu skladby totiž nepoukazuje k časovému rozměru, ale spíše k jisté kaleidoskopičnosti svého hudebního myšlení, které generovalo

Jedinečnost plzeňské konzervatoře

Plzeňská konzervatoř je jediná v České republice, kde probíhá aktivní výuka na elektronické klávesové nástroje. S podnětem na zařazení EKN jako nového hlavního oboru přišel v roce 2012 Eduard Spáčil (na snímku). Za výrazné podpory ředitele Miroslava Břejchy byly zpracovány učební osnovy, zakoupeno potřebné zařízení a první nástroj workstation YAMAHA. Následující školní rok již vy-

učování začalo. V současné době tento obor navštěvuje osm studentů a další čtyři byli přijati do 1. ročníku. Důraz je kladen nejen na samotnou hru na různé typy elektronických klávesových nástrojů, ale například i na jejich spojení s počítačem, ovládání softwaru, základní znalosti o nahrávání zvuku či ozvučení koncertního prostoru.

Absolvent tohoto oboru se stane nejen zdatným hráčem: na zmíněné typy klávesových nástrojů a kvalifikovaným pedagogem na ZUC i jiných školách, ale bude vybaven i nezbytnými teoretickými znalostmi. Text a foto: Eva Hubatová

16. března 2015. PLZEŇSKÝ DENÍK

Eduard Spáčil na stránkách
Plzeňského deníku,
16. března 2015

kratší myšlenková pásma. Kompozice je náladově i strukturálně velmi pestrá a má koncertantní charakter.

Na začátku ji uvádí tremola a virtuózní pasáže klavíru. Poté přichází niterná zpověď houslí, spíše jako monolog, který vrcholí ve společném afektu s ostatními nástroji. Klavír dále působí nejen jako koncertantní nástroj, ale také jako barevný komentátor v clusterech, popř. v jiných témbrových efektech. Průběh kompozice realizuje i polyfonní předivo. Autor chce vytvořit bohatou strukturální koncepci, a proto za sebou řadí zvukově výrazně odlišné části. Kontrastů dociluje především pregnantními zvukovými rozdíly plynoucími z barvy, síly a výškového profilu zvukového spektra. Jednotlivé poměrně rychle za sebou jdoucí formové díly jsou nápaditě kompozičně vypracovány. To je jeden z aspektů, který zapříčiňuje, že skladba neztratila ani po několika desítkách let na své aktuálnosti a atraktivnosti. Tento fakt je bezesporu podložen autorovou velmi dobrou znalostí specifík jednotlivých sólujících smyčcových nástrojů. Uvědomme si totiž, že je zde využito množství prvků techniky pravé a levé ruky. Další důležitý faktor, který vstupuje do tektoniky kompozice, je její kinetická složka. Statika a na druhou stranu vysoká hybnost jsou velkými podněcovateli hudebních obsahů nejrůznějšího druhu. Sám závěr se nejprve rozvíjí z pomalého tempa, aby skladba byla uzavřena v mírně rychlém, velebném hudebním výrazu.

Jazzová činnost⁵

V roce 1973 začal Eduard Spáčil učit na plzeňské konzervatoři a také se postupně zapojovat do koncertního života v Plzni a Západočeském kraji. V té době uskutečňuje řadu koncertů s Plzeňským rozhlasovým orchestrem, nahrává v plzeňském rozhlase a několikrát vystupuje také na koncertech, které pořádá Svaz skladatelů. Postupem času u něj a klarinetisty Jiřího Hlaváče vykristalizovala myšlenka založit jazzový soubor, který by se zaměřil na skladby třetího proudu. V roce 1975 vzniká instrumentální soubor Barock Jazz Quintet. Iniciátoři ke spolupráci přibírají flétnistu Štěpána Žilku a dva ryze jazzové hudebníky – vynikajícího hráče na bicí nástroje Ivana Domináka a neméně skvělého kontrabasistu Františka Uhlíře. Počáteční fáze souboru byla zaměřena po vzoru Linha Singers na barokní skladby s jazzovým doprovodem kontrabasu a bicích. Zcela logicky postupem času vzniká potřeba, aby se na improvizaci

6 Předchozí název Barock Jazz Quintet byl v daném období počeštěn na Barok Jazz Kvintet,

jako nedílné součásti jazzové hry podíleli rovným dílem všichni hráči. Velkým vzorem zde byl Eduardu Spáčilovi především francouzský klavírista a skladatel Claude Bolling, vynikající klasický i jazzový interpret, a z amerických interpretů a těles George Russell a Modern Jazz Quartet. Zejména v období 1977–1982 se Eduard Spáčil začíná intenzivně věnovat jazzové interpretaci a improvizaci, což bylo spojeno s hledáním a zároveň nacházením dalších klavírních vzorů a také s intenzivním studiem jazzové harmonie. Postupně se seznamuje s tvorbou velikánů jazzové klavírní historie, jako byli například Art Tatum, Erroll Garner, Oscar Peterson, Dave Brubeck či Bill Evans, a zajímá se také o tehdy mladé jazzrockové avantgardní klavíristy jako Chick Corea, Herbie Hancock nebo Keith Jarrett. Zcela zásadní vliv na něj měly rovněž konzultace u vynikajícího jazzového vibrafonisty, klavíristy a skladatele Karla Velebného či spolupráce s klavíristou a skladatelem Emilem Viklickým. Vyvrcholením tohoto snažení a snad nejlepší jazzovou praxí bylo pro Eduarda Spáčila účinkování se zpěvačkou Janou Koubkovou, se kterou v roce 1982 absolvoval v jazzových klubech řadu vystoupení, a tím si značně rozšířil svůj jazzový repertoár. Takto nabyté zkušenosti pak využil při spolupráci s Barok Jazz Kvintetem,⁶ se kterým zejména v osmdesátých letech absolvoval velké množství koncertů.

V roce 1982 ukončil Eduard Spáčil z časových důvodů své pedagogické působení na plzeňské konzervatoři a věnoval se pouze koncertní činnosti. Barok Jazz Kvintet v té době realizoval stovky koncertů v Československu, od výchovných koncertů pro mládež (včetně protidrogových a protikuřáckých projektů s doc. Jaroslavem Skálou) přes komorní koncerty pořádané Kruhy přátel hudby až po účinkování na významných festivalech (Mezinárodní jazzový festival Praha, Bratislavské jazzové dny). Kromě toho soubor reprezentoval českou jazzovou hudbu v zemích tehdejšího východního bloku (NDR, Polsko, Maďarsko, Rumunsko, Bulharsko, Sovětský svaz, Kuba). Na konci osmdesátých let vystupoval také v tehdejších západním Německu a Španělsku. Soubor Barok Jazz Kvintet se stal natolik populárním, že mu své skladby věnovalo více než čtyřicet českých skladatelů z oblasti hudby vážné i jazzové. Z těch významných jmenujme alespoň Jana Klusáka, Ivana Kurze, Aloise Piňose, Miloslava Ištvana, Ivo Medka, Karla Velebného, Alexeje Frieda či Pavla Blatného.

Kromě jazzové interpretace v rámci Barok Jazz Kvintetu realizoval Spáčil v této době také další zajímavé projekty. Za zmínku rozhodně stojí jeho

7 Pro tento jazzový klub vybíral klavír vynikající jazzový klavírista Oscar Peterson, jedna z nejvýznamnějších osobností světového soul jazzu.

spolupráce s americkým jazzovým trumpetistou Tedem Cursonem, s nímž vystoupil na Mezinárodním jazzovém festivalu v Praze (1982), natočil několik skladeb pro rozhlas a absolvoval řadu koncertů po České republice. Z dalších uměleckých počínů je třeba jmenovat ustavení souboru Transformace, s nímž uskutečnil své další umělecké počiny, na které nebyl v souboru Barok Jazz Kvintet dostatek prostoru. Tento ansámbl v podstatě nevystupoval koncertně, pouze realizoval Spáčilovy skladby v rámci plzeňského rozhlasového studia. V období let 1983 až 1988 vzniklo několik Spáčilových rozměrnějších jazzových skladeb, které sám autor označil jako suity: *Jak se tváří pohoda*, *Pastelové nálady*, *Komorní suita I.*, *Kubánské obrázky* a *Komorní suita II.* Na těchto projektech se podíleli spoluhráči z Barok Jazz Kvintetu, ale také další hudebníci: saxofonista František Kop, klavírista Zdeněk Zdeněk, kytarista Peter Binder, flétnista Jan Matoušek, houslista Jiří Žilák a violoncellista Aleš Terš.

V letech 1992–1996 Spáčil poměrně intenzivně spolupracoval s plzeňskou jazzovou zpěvačkou Vladkou Bauerovou, s níž realizoval řadu koncertů se zaměřením na jazzové standardy.

V roce 1998 odešel ze souboru Barok Jazz Kvintet klarinetista Jiří Hlaváč, a tak se Eduard Spáčil ujímá vedení následné formace – Barok Jazz Kvartetu. Tento ansámbl vydává CD s novými aranžmá i novými skladbami, na kterých se podílejí také někteří významní hosté, například klarinetistka Ludmila Peterková nebo členové orchestru Virtuosi di Praga. S tímto souborem absolvoval řadu koncertů v České republice i zahraničí (Kypr, Německo, Rakousko, Švýcarsko). Významné bylo především vystoupení v nejprestižnějším jazzovém klubu v Neuburgu an der Donau.⁷

Jeden z posledních zajímavých hudebních počínů uskutečnil Spáčil se svou skupinou v roce 2016. Společně s Filharmonií Hradec Králové vytvořili hudební projekt, v rámci něhož vystoupili nejdříve jako kvartet a poté provedli společně s orchestrem skladby pro jazzové kombo a orchestr. Jednalo se o skladby Františka Uhlíře *Trialog* a *Imaginace*, Eduarda Spáčila *Aproximace* a Howarda Brubecka (bratr slavného klavíristy Dave Brubecka) *Dialogy pro jazzové combo a symfonický orchestr*. Tuto poslední jmenovanou skladbu mimochodem premiéroval a nahrál kvartet Davida Brubecka spolu s New York Philharmonic Orchestra a Leonardem Bernsteinem. V Hradci Králové zazněla v české premiéře a dirigoval ji Čechokanaďan Misha Roháč.

Své aktivity na nejbližší období zaměřuje Eduard Spáčil k výchově kvalitních učitelů hry na elektronické klávesové nástroje na ZUŠ a výchově porotců v soutěžích. Od roku 2013 vyučuje hru na tyto nástroje na plzeňské konzervatoři (podílel se výraznou měrou na založení příslušného oboru) a dnes má již 14 studentů z celé republiky. Jeho cílem je vychovat kvalitní hráče do hudebních skupin, orchestrů, divadel nebo nahrávacích studií, ale také kvalitní pedagogy, kterých je v daném oboru v republice zatím velmi málo. Navíc přitom zužitkovává své zkušenosti nejen ze studia klavírní hry a z koncertního provozování jazzové a rockové hudby, ale i zkušenosti z desetileté spolupráce s firmou Yamaha.